

Oslo 17.12.2019

UTTALELSE TIL ETIKKUTVALGET FOR STATENS PENSJONSFOND UTLAND (OLJEFONDET)

Habitat Norge (HN) er en frivillig organisasjon for by- og boligspørsmål i globalt perspektiv. Vi er tilknyttet Norsk Bolig og byplanforening som tematisk avdeling. HN har i 30 år prioritert arbeidet for bærekraftig utvikling med vekt på bedring av levekårene for urbane fattige og marginaliserte grupper. I senere år har vi særlig arbeidet med spørsmål knyttet til investeringer og spekulasjon i et voksende eiendoms- og boligmarked. De siste tre års internasjonale Habitat konferanser har løftet fram tema som «Forced Evictions» (2018), «Affordable Housing» (2017) og «Who owns the City» (2016). Innledere har bl.a. kommet fra Verdensbanken, FN Habitat, African Union og London School of Economics. Ledende norske utviklingspolitikere, forskere og byråkrater har også deltatt.

Spørsmål som «hvem eier byen» har siden finanskrisen i 2008 – som ikke minst var en global boligkrisen – antatt nye perspektiv. På verdensbasis viser tall som reflekterer skiftet at fra midten av 2013 til midten av 2014 oversteget investeringselskapers oppkjøp av eiendommer og boliger USD 600 milliarder i de største 100 byene i verden. I løpet av påfølgende år ble investeringene nesten fordoblet til USD 1 trillion. Den verdenskjente sosiologen Saskia Sassen beskriver utviklingen slik: «This privatizes and dehumanizes city space – no matter the added density. It forces people out of areas where they have been living for years. It destroys the economic activities upon which ordinary people base their lives. It reduces opportunities for a decent future for children».

Professor Yves Cabannes oppsummerte resultatene av dette skiftet på HNs konferanse i 2016 slik:

«At the current pace 60 to 70 million people will have been evicted between 2000 and 2020. Quite a dramatic number when compared with the UN objective of improving the living conditions and housing conditions of 100 million slum dwellers by the year 2020 (Millennium Development Goals, 2000). This is a central challenge for our urban future”.

1. HN er særlig opptatt av menneskerettighetskriteriet i de eksisterende «Etske retningslinjene». Slik vi ser det virker det som Etikkrådet foretar en selektiv tilnærming til de universelle menneskerettighetene. HNs inntrykk er at «grove krenkels» blir foretrukket som kriterium i forhold til «systematiske». Menneskerettighetene er imidlertid gjensidig avhengige av hverandre (*interdependent*) og udelelige (*indivisible*).

2. Til tross for at Oljefondet har en eiendomsportefølje på 3% av totale investeringer – en portefølje som ifølge Regjeringen skal økes – og det *prima facie* kan stilles spørsmål ved aktiviteten til flere av selskapene hvor en har aksjeposter (e.g. Blackstone 1,08% og Caxia Bank 3,01%) - har prinsippet om «retten til bolig» i liten grad blitt lagt til grunn. «Retten til bolig» (adequate housing) står sentralt i Den universelle menneskerettighetserklæringen (1948), artikkel 25.1, og i International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, artikkel 25 (1966). Vi vil også vise til Chapter of Fundamental Rights of the European Union, artikkel 7 og artikkel 34.

3. HNs oppfatning er at formuleringen av menneskerettighetskriteriet ikke inneholder en uttømmende liste over vesentlige menneskerettighetsbrudd. Innenfor eiendoms- og boligsektoren innebærer det f.eks. at selskapers enkeltstående «forced evictions» (voldelige) med relativt begrenset omfang i Myanmar gis forrang framfor systematiske «market evictions» (strukturelle) - i regi av banksektoren i Spania. Her er 800.000 familier i perioden 2008 – 2016 «satt på gata». Det siste har skjedd innen rammen av spansk boliglovgiving som er fordømt en rekke ganger både av EU domstolen og FN ECOSOC. HN mener på denne bakgrunn det er nødvendig med et skifte i retningslinjene fra selektive etiske prinsipper til universelle menneskerettslige.

4. Konsekvensen av at Etikkrådets mandat på denne måten gjøres bredere, vil være at det må få vesentlig større ressurser til disposisjon for sitt arbeid. I dette ligger også at Etikkrådet utvikler en dialog og et samarbeid med relevante rettighetsfokuserte, mellomstatlige organisasjoner, programmer og prosjekter i eiendoms- og boligsektoren. Vi viser særlig til FNs menneskerettighetskommisjon og arbeidet til «Spesialrådgiveren for retten til bolig». Stillingen innehas for tiden av den kanadiske juristen Leilani Fahra. Vi nevner også under dette punktet «International Network for Economic, Social and Cultural Rights» med medlemmer i nesten 80 land.

5. Et spørsmål å stille i denne sammenhengen er om Norges Bank (NBIM) i forbindelse med sin eierutøvelse kan spille en mer aktiv rolle i forhold til andre antatt «likesinnede» eiere (monitorering, utveksling av informasjon, koordinert påvirkning m.m).

6. Internasjonalt er Oljefondet kjent som «Government Pension Fund Global» (vår utheving). Med en dreining av investeringene i mer politisk retning, som nylig foreslått av Arbeiderpartiets leder Jonas Gahr Støre, melder spørsmålet seg hvordan virksomheten kan reflektere en sammenhengende, *sømløs* operasjonalisering av norsk utenrikspolitikk.

Urbanisering er det 21. århundrets megatrend. Nye byer og boliger bygges verden over i raskt tempo mens gamle boligområder rehabiliteres og gjøres tilgjengelig for den kjøpesterke delen av befolkningen. Eller rives. Ifølge tidligere generalsekretær i FN Ban ki Moon skjer kampen om bærekraftig utvikling i byene. «Retten til bolig» er avgjørende for både sosial, økonomisk og økologisk bærekraft.

Habitat Norge vil ønske Utvalget lykke til i sitt videre arbeid.

Vennlig hilsen

Erik Berg (s)
Styreleder

